

2008

Anagram

Diet Wiegman en Mike Redman. Twee kunstenaars. Schiedam/Rotterdam. Eén portret: “*Anagram*” (2008). Het thema van de vader-zoonrelatie is ongetwijfeld even oud als de westerse cultuur. In de Joodse Tenach, het Nieuwe Testament en de klassieke mythologie wordt de mannelijke afstamming immers voorgesteld als hét fundament van de wereld en cultuur. In de negentiende eeuw werd die orde steeds vaker doorbroken, omdat het fenomeen van het generatieconflict zich aandiende. Toergenjev's beroemde roman *Vaders en Zonen* (1862) is geen lofrede op de orde van de wereld, maar behandelt juist het uiteengaan van vaders en zonen, de toename van conflicten in de huislijke kring van de familie, en het ontstaan van mogelijke werelden en maatschappijvormen, die ver verwijderd waren van de oude, kosmische orde. De wereld van grote politieke tegenstellingen, subculturele groepsvorming en rebellerende jongerenbewegingen diende zich immers aan. In die, door collectiviteiten gedomineerde 20ste eeuw, ontpopte de autonome kunstenaar zich tot een soort superheld, als de unieke en eigenzinnige enkeling die niemands boodschappen deed, en zijn autonomie als breekijzer inzette tegen ieder totalitarisme.

Kunstenaar Diet Wiegman, bijna een babyboomer, geboren in 1944 als zoon van kunstenaar en bioscoopschilder Doop Wiegman, past perfect in dat profiel. Terwijl de wereld voortraasde, trainde hij zijn fysieke lichaam door vele kilo's klei te manipuleren, tot sculpturen, vaak metaalachtige brokstukken, of roestig afval van de industriële wegwerpsamenleving. In zijn atelier kreeg zijn keramische periode vorm, werden lichtsculpturen ontworpen, waarbij niet zozeer de drager, maar het virtuele schaduwbeeld uiteindelijk tot kunstwerk werd verheven. Daar vernielde hij spiegels in orgieën van scheppingsdrift, zaagde hij afgedankt meubilair uiteen, depte zijn bezwete voorhoofd, en creëerde vervolgens poëzie uit schilfers en spaanders: “Table”, “Mirror”, “Bottle”. Soms werd buiten, in de openbare ruimte, ook zo'n atelier opgetrokken. In de Rotterdamse wijk Bospolder goot hij ter plekke beton in uitgegraven vormen, discussieerde hij met buurtbewoners over zijn motieven en technieken, en trok hij de beelden als abstracte restvormen letterlijk uit het slijk der aarde. Zo ontstonden *De Wachters* van het Bospolderplein (1994).

Ik begreep zijn werk pas na het zien van “*Anagram*”. Eerder zag ik alleen dingen. De prent begint met een soort Barbapapa-erotiek, veel klei en lichaamsplooien, beetje jaren-zestig-*feel*, maar dan barst de film goed los. We zien hoe het leven zich plooit, vouwt en vormt, culminerend in een onophoudelijke stroom materiële en minder materiële sculpturen. Hoewel “*Anagram*” verwijst naar de meervoudige persoonlijkheid van de kunstenaar – die in anagrammen van zijn naam schuilgaat achter elf identiteiten, vertoont zijn werk een opvallende consistentie. De Diet Wiegman Groep is veel minder schizofreen dan de naam doet vermoeden.

Of is dat misschien de verdienste van de filmmaker? De zoon heeft zijn uiterste best gedaan de vader te portretteren. We vinden geen diepte-interviews of autobiografische beslommeringen van een jongen die opgroeit vlak na de Tweede Wereldoorlog; geen persoonlijke episodes die ons wellicht de tenen zouden doen krommen; er zijn geen kunsthistorische uitwijdingen die het werk meer gewicht

moeten geven; geen referentiebeelden of inspiratiebronnen – nee, er is verdomd weinig context te vinden. Wat overblijft is het werk, de vormen, de taal. Die constatering doet wellicht vermoeden dat Pierre Jansen de documentaire maakte, maar niets is minder waar.

“*Anagram*” is in feite één grote, conceptuele videoclip en bevat een intrigerende soundtrack. De zoon portretteerde niet alleen de vader, maar ook zichzelf. Mike Redman (1978) geldt als dé ideaaltypische representant van de huidige creatieve klasse in Rotterdam. Multidisciplinair gevormd, popcultureel geschoold, en doordesemd met een fikse dosis *hipness*, staat hij model voor de snelle *urban* entrepreneur, die met twee vingers in de neus een platenlabel runt, als deejay optreedt, films en videoclips maakt en ondertussen onze kijk op Rotterdam drastisch heeft veranderd. Zijn eerste film “*Walkman*” (2002) schetste een uniek beeld van de opkomst en het wortelen van de Rotterdamse hiphopcultuur. Niet eerder werd het nieuwe, interculturele Rotterdam zó treffend vastgelegd en getypeerd.

Ook in “*Anagram*”, zijn tweede grote film, neemt hij de montage en de soundtrack voor zijn rekening. Dat hij zelf spreekt van “muzikale ondersteuning” is een understatement. Zijn hedendaagse visie op geluid, zijn gevoel voor timing en zijn fascinatie voor de mix maken het document ook te beluisteren. “*Anagram*” is, om een begrip van muziektheoreticus Kodwo Eshun te lenen, een bioscoop van het oor. De zoon blijft echter bescheiden, soms te bescheiden, want hier en daar maakt hij de kunstwerken van de vader zelfs beter. Zoals in de passage waarin de vader de tafel aan stukken zaagt en beeld en geluid een climax vormen.

Diet Wiegman groeide op onder de rook van Rotterdam, een stad met een bescheiden kunstenaarspopulatie. Rond 1980 telde Rotterdam zo’n 350 kunstenaars. Vandaag kent het Centrum Beeldende Kunst een kleine 1200 ingeschreven kunstenaars en omvat de creatieve klasse, volgens tellingen van TNO, ruim 10.000 arbeidsplaatsen – bijna 3,5% van de Rotterdamse werkgelegenheid. We kijken niet gek meer op als zonen en dochters van beeldend kunstenaars ook voor het onzekere bestaan van de muzen kiezen. Vanuit dit perspectief is “*Anagram*” ook een mijlpaal en tekent de film de volwassenwording van de kunst in de voormalige haven- en werkstad Rotterdam. Sonia Doltz portretteerde eerder haar moeder Dora (*Portrait of Dora Dolz*, 2006); en Victor Vroegindewij werkt aan een film over vader Rien.

Mike Redman heeft ons op een bijzondere en hedendaagse wijze opnieuw vertrouwd heeft gemaakt met het werk van Diet Wiegman. Ik hoop dat u net zoveel plezier aan “*Anagram*” zult beleven als het kleine groepje geluksvogels dat eerder de preview mocht bijwonen, hier in hetzelfde theater Cinerama aan de Westblaak. Rol de film!